

cazul să ne îngrijorăm că nu apar 5 000 sau 6 000 sau 7 000 de cărți. Ar trebui să ne îngrijorăm dacă anumite cărți foarte bune, bune, anumite cărți ale autorilor tineri, nu apar, întârzie să apară; ceea ce nu este cazul. Sigur că erori vor fi oricând; dar să meditam asupra progresului în calitate pe care l-a făcut literatura noastră în ultimii ani; or, acest progres, indiferent de gen, este o realitate care nu poate fi negată de nimeni. Aceasta se datorează și celor care lucrează în domeniul culturii, unui spirit nou, care s-a instaurat, de citva timp, faptului că există mult mai multă operativitate, că erorile pot fi repede înlăturate; esențial este — și cu aceasta aș vrea să închei — că, în ultimii ani, calitativ, literatura română, în toate domeniile ei, a făcut un adevărat salt, trăiește unul dintre momentele cele mai favorabile. Depinde de noi, toți, ca, în spiritul unor discuții tovarășești, colegiale, pline de grijă și de respect pentru fiecare dintre confracții noștri, să fructificăm acest moment; și, când ne vom întâlni din nou, la un colocviu național de literatură dramatică, să putem spune că am dat mai multe opere, și mai bune, care au luat-o înaintea celorlalte genuri, așa cum potențialul dramaturgiei noastre actuale ne îndreptățește să sperăm.

MIKÓ ERVIN

Aș vrea să spun că la noi, la Cluj-Napoca, ca și în alte orașe ale țării noastre, copiii merg dimineața nu numai la școală, ci și la teatru, la teatrul de păpuși, unde spectacolele încep la ora zece și continuă toată ziua. Acest cult al teatrului, căruia i se pun bazele de la cinci sau chiar de la trei ani, este demn de amintit aici, ca un omagiu adus acelora care, în teatrele pentru cei mici, pregătesc spectatori teatrelor pentru cei mari.

Din perspectiva mea, a unui spectator cu o vechime de o jumătate de veac, vă mărturisesc că teatrul românesc contemporan, privit în ansamblul lui, reprezintă unul dintre cele mai înaintate domenii ale culturii, ale spiritualității românești, fapt confirmat de succesele memorabile despre care s-a vorbit și în țară, și în străinătate.

Permiteți-mi, în primul rând, să evoc câteva dintre marile personalități care au știut să slujească, cu atâta devotament, acest teatru: Lucia Sturdza Bulandra, George Vraca, Birlic, Ștefan Braborescu, Kovacs György, Andrasi Marton, iar dintre cei care ne încintă și azi, să-i amintesc măcar pe aceia despre care am avut prilejul să scriu: Fory Eterle, Florin Piersic, George Motoi, Silvia

Popovici, Silvia Ghelani, Ana Széles, Sebők Klara, Senkalszky Endre, Lászlo Gerő, Csiky András, Liviu Ciulei, Harag György.

Desigur, literatura, scriitorii oferă un text acutului teatral; dar, înainte de a vorbi despre asta, să nu-i uităm nici pe cei ce slujesc textele, pe acei slujitori ai teatrului care l-au înălțat pe treapta pe care se află, precum și pe aceia care i-au construit moderne lăcașuri, spre mândria culturii, spre mândria arhitecturii noastre, dându-i aceste țări, acestei literaturi teatrale, acestor actori, niște săli ca Teatrul Național din București, Teatrul din Tîrgu Mureș, altele alte scene din orașe și din sate, casele de cultură și căminele noastre culturale.

Cu vreo trei săptămîni în urmă, la București, la Casa scriitorilor, am vorbit cu Marin Sorescu despre premiera piesei lui, *Matca*, la Oradea, el spunindu-mi cit de bine s-a simțit acolo, ce spectacol frumos i s-a oferit de către secția maghiară a Teatrului din Oradea, ce interpretă deosebită a avut în Banyai Irén, care poate fi pusă alături de Leopoldina Bălanuță și de interpretele lui din țări străine; la rîndul meu, am evocat ambianța orașului de pe Criș, unde marele Ady Endre a făcut cronică teatrală, la începutul carierei sale; i-am povestit cum Ady mergea în fiecare seară la teatru, iar imediat după spectacol, la cîrciuma de vis-à-vis, scria cronică, o dădea la tipografia de alături, și dimineața apărea cronică semnată de Ady Endre. Marin Sorescu a spus: ce fericit este acel autor de teatru care se bucură de un asemenea cronicar!

I-am citat pentru a vă aminti că și aici, în Cluj-Napoca, există un „colț” ce poartă amprenta unei relații deosebită tensiune spirituală, investit cu o înaltă semnificație; mă refer la Ciucea, unde doi mari scriitori, spirite creatoare, au vegheat asupra literaturii: poetul maghiar Ady Endre și poetul român Octavian Goga, care au sfințit locurile și cu prietenia lor, predîndu-ne un mesaj în privința cultivării acestei prietenii, cu rădăcini adînci în trecut.

Aș vrea să amintesc că Goga este marele traducător al poemului dramatic al lui Madach, *Tragedia omului*. Tocmai acum a apărut la noi traducerea lui Goga. Madach scrisese această tragedie sub impresia înfrîngerii Revoluției din 1848, iar Goga a simțit amărăciunea lui, așa cum simțea, la rîndul său, amărăciunea nedreptății sociale. *Tragedia omului*, atît de frumos tîlmăcită de Goga, ar trebui să-și aibă locul în teatrul românesc, și ași fi foarte bucuros dacă directorii de teatre s-ar gândi la punerea ei în scenă.

La acest spirit al frăției — și aș vrea să insist asupra ideii — o contribuție de seamă își aduce și teatrul din orașul nostru; personalități de seamă ale teatrului au servit și servesc ideea frăției. Lucian Blaga, Kós Károly, Nagy István, Dumitru Radu Popescu, Mircea Zăciu, Vasile Rebreanu, Sütő András, Alexandru Căprariu, Viorel Căcovea-

nu, Deák Tamás, Kocsis István, Marton Lili, Csávossy György, Méhes György, Veress Daniel, au folosit tribuna teatrului pentru a contribui la adâncirea prieteniei dintre naționalități. Să nu uităm că pe scena clujeană a jucat neuitatul actor Kovacs György; el a știut să ducă departe, peste hotare, în limba maghiară, mesajul piesei *Moartea unui artist* de Horia Lovinescu, și, într-adevăr, moartea sa a fost moartea unui artist, în ajunul unei premiere.

Pentru noi, acești oameni reprezintă tradiții scumpe, exemple pe care trebuie să le urmăm și pe care le cinștim.

Vreau să spun că Clujul contribuie și prin critica dramatică la progresul culturii teatrale. Ion Cocora, Marosi Peter, Rácz Győző, Kántor Lajos, Páll Arpad, Krizsán Zoltán, Liviu Călian, sînt merituoșii croniciari care, zi de zi, săptămîna de săptămîna, se străduiesc pentru propagarea culturii teatrale, pentru cîștigarea publicului. Cronica susținută de ei ne implică nu numai în fenomenul teatral din Cluj-Napoca, ci și în fenomenul teatral din țara întreagă.

Aș vrea să aduc mulțumiri și acelor critici din București — Natalia Stancu, Valentin Silvestru ș.a. — care scriu despre munca teatrelor din Cluj-Napoca, inclusiv a teatrelor maghiare, servind aceeași idee a prieteniei.

...Aș vrea să spun două-trei cuvinte despre problematica piesei istorice. Nu pot decît să-l felicit pe Mircea Micu, pentru strădaniile sale de a aduce pe scena teatrului pe acest mare luptător și erou al poporului român, Avram Iancu. Chiar aici, la Cluj, Avram Iancu și-a făcut școala, împreună cu Simion Bărnuțiu și cu remarcabilii revoluționari maghiari, cum ar fi Mikes Kelemen, care a avut aceeași soartă ca și alți luptători pentru popor și a murit în surghiun. (...)

Să vă spun un epilog la această piesă, în legătură cu Buteanu, cu care sînt copămlin-

tean din Țara Chioarului; Buteanu, cel omorît pe scenă, este bunicul lui Aurel Buteanu, fost director al Teatrului Național din Cluj-Napoca, și care este unul dintre cei mai străluciți traducători români ai literaturii maghiare.

Văzînd această piesă și admirînd figura Pelaghiiei Roșu și pe actrița Lucia Moga, care a jucat-o foarte bine, nu puteam să nu mă gîndesc la acea doamnă a moșilor care a fost Ecaterina Varga, care și-a dat viața pentru dreptatea socială și națională a moșilor; în treacăt fie spus, sper să apară în curînd o carte a mea dedicată memoriei Ecaterinei Varga și Ecaterinei Teodoroiu.

(...) La un moment dat, s-a vehiculat ideea că literatura dramatică ar avea un rol de avangardă, față de alte genuri. După mine, în acest tren al literaturii române nu sînt bilete cu locuri, ci se circulă foarte lejer, prozatorii se duc la dramaturgi, dramaturgii se duc la prozatori, în compartimentele lor, și-și mai fură reciproc ideile. Așa că, fără proză, fără poezia românească, desigur, nu puteam să ajungem nici la dramaturgie.

(...) Cred că Uniunea Scriitorilor ar trebui să inițieze un ceneclu interdisciplinar, la care să invite și prozatori, și dramaturgi, și oameni de teatru, și regizori, și unde să se discute cărți, nuvele, care ar putea să dea subiectul unor drame; să fie ajutați scriitorii, așa cum au fost ajutați și în altă parte. De pildă, scriitorul Kocsis István nu ar exista ca dramaturg fără Teatrul de Stat din Satu Mare, fără directorul Acs Alajos, fără regizorul Gyöngyössi Gábor, care l-au impulsinat să facă, din nuvelele sale, niște drame. Același lucru s-a petrecut, tot la Satu Mare, și cu tînărul scriitor Soltész József, iar la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca, cu Csiki László; ei au pornit de la propria lor proză și au fost îndemnați să decanteze materialul dramatic, să pună în evidență conflictul.

„Luceafărul“ ~ la 20 de ani

Revista tinerilor scriitorii a împlinit în această vară douăzeci de ani de apariție. Faptul este un eveniment nu numai pentru istoria și publicistica literară, ci și, mai ales, pentru politica de afirmare și de desăvîrșire a culturii noastre socialiste, pe care partidul o susține și o îndrumă cu strălucire. Ceea ce înseamnă astăzi nume nou, reprezentativ, în literatura română contemporană, a colaborat sau a debutat în revista tinerilor.

În ciuda faptului că revista „Luceafărul“ și-a priment colectivul de redacție de mai multe ori (ceea ce, în ultimă instanță, oglîndește chiar necesitatea de a fi fidelă spiritului publicației, fidelă, adică, menirii ei) există o linie directoare unică a acestui hebdomadru: lansarea unui număr impresionant de „stele fără nume“, care au sfîrșit prin a străluci tot mai original, nu numai în poezie, ci și în proză, critică literară și dramaturgie. Marin Sorescu, Radu Dumitru, Iosif Naghiu, ca să alegem la întîmplare trei exemple din teritoriul dramaturgiei, au debutat în revista „Luceafărul“ nu doar ca poeți, ci și ca autori de teatru.

Promovînd cu consecvență umanismul revoluționar, pe baza politicii culturale a partidului, colegii noștri de la „Luceafărul“ au contribuit nemijlocit, ca redactori și, în același timp, ca autori, la apariția acelor opere reprezentative ale literaturii noastre de azi, la menținerea unui climat de reală emulație creatoare în viața publică a scriitorilor.

Ne face plăcere să salutăm acum, cu ocazia aniversării „Luceafărului“, această revistă prestigioasă, de literatură și de cultură, tribună cu acut simț politic a Ununii Scriitorilor. Și li urăm, cu acest prilej, tradiționalul și, desigur, caldul „La mulți ani!“

„T”